
En aquest apartat de la web, l'Ateneu Pere Mascaró publica documents (ponències, articles, estudis) que ens semblen d'interès per al debat de les idees des de la perspectiva crítica. L'Ateneu Pere Mascaró és conscient que a aquest debat no sobra ningú que tingui voluntat emancipadora. Per això els documents que publicam són d'una procedència molt plural i no sempre coincideixen amb la nostra opinió.

Iniciam aquesta iniciativa amb un article d'Esther Vivas publicat al llibre *"Democràcia econòmica. Hacia una alternativa al capitalismo"* d'Antoni Comín i Luca Gervasoni (coord.) (Icaria editorial, 2011). Un llibre de diversos autors i autores. Joan Subirats prologa la primera edició i Ignacio Ramonet la segona. Un llibre molt recomanable.

Avançant en un cooperativisme agroecològic

Davant d'un model de consum i producció agrícola capitalista que ens condueix a una crisi alimentària, climàtica, i del camp sense precedents, s'avantposen altres pràctiques des de baix i a l'esquerra en la producció agrícola, la distribució i el consum. Es tracta d'experiències que busquen establir una relació directa entre el productor i el consumidor, a partir d'unes relacions solidàries, de confiança, cooperatives, locals, plantejant alternatives viables al sistema actual.

El nombre d'aquestes iniciatives, arreu del món, s'ha multiplicat de manera exponencial en els últims temps. En molts països d'Amèrica Llatina, Europa, Àsia, Amèrica del Nord... trobem cada vegada més iniciatives que posen en contacte cooperatives de productors amb grups de consumidors, que organitzen models alternatius de distribució d'aliments, que aposten per "un altre consum", que estableixen relacions directes i solidàries entre el camp i la ciutat o que reconverteixen terrenys abandonats a les grans urbs en horts urbans per a l'autoconsum i/o la distribució local.

Als països del Sud, l'enfonsament del camp al llarg de les últimes dècades, com a resultat de les polítiques neoliberals, va intensificar la migració camp-ciutat, provocant un procés de "descamperolització" (1). En les últimes dècades, aquesta dinàmica, en molts països, no va prendre la forma d'un procés clàssic, on els excamperols anaven a les ciutats a treballar en fàbriques en el marc d'un procés d'industrialització, sinó que es va produir, el que Davis (2) anomena una "urbanització desconnectada de la industrialització", on els excamperols empesos a les grans ciutats van passar a ocupar-ne les perifèries, vivint molts de l'economia informal i configurant un "proletariat informal". Al Brasil, per exemple, es va passar del 31% de la població vivint a les grans ciutats el 1940 al 81% a l'actualitat (3). Aquests processos explicarien la creació de nous mecanismes de producció i distribució de menjar a les metròpolis del Sud global davant l'abandonament del camp.

Davant la crisi del model agroalimentari actual, diversos estudis demostren com la producció camperola a petita escala és altament productiva i capaç d'alimentar la població mundial. La investigació portada a terme per la Universitat de Michigan (5) el 2007, que comparava la producció agrícola convencional amb la agroecològica, ho deixava ben clar. Les seves conclusions apuntaven, fins i tot les estimacions més conservadores, que l'agricultura orgànica podia proveir almenys tant menjar de mitjana com el que es produeix en l'actualitat, encara que els seus investigadors consideraven, com a estimació més realista, que l'agricultura ecològica podia augmentar la producció global de menjar fins a un 50%.

D'aquesta manera, sorgeixen experiències que demostren que és possible una altra manera de treballar la terra, produir aliments i comercialitzar-los. Cadascun d'aquests models s'adapta a les necessitats dels seus membres i al seu entorn. Les iniciatives que existeixen al Brasil, per exemple, disten d'altres que es porten a terme a França i aquestes a la vegada de les que s'impulsen als Estats Units. Però malgrat aquestes diferències hi ha un denominador comú: solidaritat productor-consumidor, cooperativisme i autoorganització.

Al Brasil hi ha actualment 22.000 Emprendiments Econòmics Solidaris que incorporen les persones excloses del mercat de treball, un 48% dels quals es troben en l'àmbit rural i estan formats per associacions de petits productors. Actualment, aquests ocupen més d'un milió set-cents mil persones en el marc del moviment de l'economia solidària (5), inserint-se, una part, en el conjunt de les alternatives a l'actual model de producció, distribució, comerç i consum.

A Cuba, els horts urbans agroecològics són una de les experiències de producció agrícola més reeixides. Un model que es va posar en marxa com a resposta a la crisi agrícola que vivia l'illa els anys 90 després de l'enfonsament de l'URSS, quan aquesta havia de importar el 50% dels aliments necessaris per al seu consum com a conseqüència d'un model agrícola que havia convertit el país en exportador de mercaderies de luxe i importador d'aliments pels seus habitants. El pla de xoc de principis dels 90, consistent en invertir en agricultura urbana (plantant a la ciutat, a part del camp, i reduint l'ús del transport, la refrigeració i d'altres recursos), va tenir més èxit del previst. A finals dels 90, hi havia, a l'Havana, més de vuit mil granges i horts urbans on treballaven unes trenta mil persones. Un model que es va multiplicar per tot l'illa amb una producció en augment del 250% al 350% (6).

A França, s'han desenvolupat xarxes de solidaritat entre productors i consumidors a través de les AMAP (Association pour le Maintien de l'Agriculture Paysanne). Una experiència que parteix d'un "contracte solidari" entre un grup de consumidors i un pagès local agroecològic, en base al qual els primers paguen per avançat el total del seu consum per un període determinat i el camperol els proveeix setmanalment dels productes de la seva horta. Des de la creació de la primera AMAP, el 2001, aquestes s'han multiplicat per tot el país arribant a sumar 750 AMAP, que subministren a unes trenta mil famílies (7).

En altres països d'Europa, experiències com les de les AMAP es remunten als anys 60, quan a Alemanya, Àustria o Suïssa es van començar a desenvolupar iniciatives similars com a resposta a la creixent industrialització de l'agricultura. A Gran Bretanya, aquestes iniciatives van començar a funcionar els anys 90 amb el nom de CSA (Community-

Supported Agriculture) o vegetable box scheme i a principis del 2007 hi havia unes 600 iniciatives d'aquest tipus (8).

A l'Estat espanyol, els primers grups de consum van sorgir a finals dels 80 i principis dels 90, però no va ser fins a mitjans dels anys 2000 que aquests van tenir un creixement important. En xifres totals, es tracta d'experiències que sumen un nombre reduït de persones, però la seva tendència va en augment, mostrant una creixent preocupació per l'actual model agroalimentari i la voluntat de dur a terme un consum que sigui solidari amb el camp, amb criteris socials i mediambientals.

Malgrat compartir uns criteris comuns hi ha una gran varietat de models organitzatius, de relació amb el camperol, de format de compra, etc. Alguns s'integren en el seu si consumidors i productors i altres només estan formats per consumidors. Hi ha alguns models on el consumidor pot escollir aquells productes de temporada que desitgi i altres que perceben cada setmana una cistella tancada amb fruites i verdures de l'horta. La major part d'experiències funcionen a partir del treball voluntari dels seus membres, encara que hi ha algunes iniciatives professionalitzades que inclouen també venda a la botiga.

La multiplicació d'aquestes experiències planteja una sèrie d'oportunitats per a desenvolupar un altre model de consum des de l'àmbit local, recuperant el nostre dret a decidir sobre com, quan i qui produeix allò que mengem. El gran repte és com arribar a més gent, fer aquestes experiències viables, mantenir uns principis de ruptura amb l'actual model agroindustrial, seguir vinculades a una producció i a un consum local i rebutjar els intents de cooptació i el màrqueting verd.

Les cooperatives i els grups de consum han de aliar-se amb altres actors socials (camperols, treballadors, dones, ecologistes, ramaders, pescadors...) per canviar aquest model agroalimentari, però alhora han d'anar més enllà i participar en espais amplis d'acció i debat per aconseguir un canvi global de paradigma. Aquestes iniciatives no tenen que quedar-se només en el discurs de l'alternativa concreta, a petita escala, sinó inserir-se dins d'una estratègia general de transformació social.

La lògica capitalista que impera en l'actual model agrícola i alimentari és la mateixa que afecta d'altres àmbits de les nostres vides. Canviar aquest sistema agroalimentari implica un canvi radical de paradigma i la crisi múltiple del capitalisme en què estem immersos ho posa clarament de manifest.

1/ Bello, W (2009). *The Food Wars*. Londres. Verso.

2/ Davis, M. (2006) *Planet of slums*. Londres. Verso.

3/ Marques, P. (2009) *La dimensión sociopolítica del movimiento de la Economía Solidaria en Brasil: Un estudio del Foro Brasileño de Economía Solidaria*, Universidad de Granada.

4/ Chappell, M.J. (2007) *Shattering myths: Can sustainable agriculture feed the world? a:* <http://www.foodfirst.org/node/1778>

5/ Ibid.

6/ Murphy, C. (2000) *Cultivating Havana: Urban agriculture and food security in the years of crisis a:* <http://www.foodfirst.org/pubs/devreps/dr12.pdf>

7 / Per a més informació sobre les AMAP veure: López García, D. (2006) *AMAPs: contratos locales entre agricultores y consumidoras en Francia a:* http://bah.ourproject.org/article.php3?id_article=86

**8 / Per obtenir més informació sobre aquestes experiències a Gran Bretanya veure: Soil Association, (2005)
Cultivating communities farming at your Fingertips a: <http://www.soilassociation.org>**

Esther Vivas + info: <http://esthervivas.wordpress.com>